

REFORMA SECTORULUI DE SECURITATE – PARTEA RECONSTRUCȚIEI POSTCONFLICT

Lt.col. Marian BAE*

Colegiul Național de Apărare

Conflictul face parte din natura umană, face parte din viața oamenilor, iar omul este prin excelență o ființă a intereselor conflictuale. Istoria omenirii este presărată cu o variată gamă de conflicte, de la cele economice până la cele militare, în funcție de creșterea și decăderea unor triburi, națiuni, imperii sau culturi. Unele entități au declanșat și s-au angajat în conflicte atacând pentru a destabiliza, controla sau cuceri, în timp ce alții au făcut-o pentru a se apăra.

Cuvinte cheie: conflict; postconflict; operații; reconstrucție; stabilitate.

Conform Strategiei de Securitate Națională a României, prin *securitate națională* se înțelege „condiția fundamentală a existenței națiunii și a statului român; ea are ca domeniu de referință valorile, interesele și obiectivele naționale. Securitatea națională este un drept imprescriptibil care derivă din suveranitatea deplină a poporului, se fundamentează pe ordinea constituțională și se înfăptuiește în contextul securității regionale, euroatlantice și globale”¹.

Întărirea apărării naționale presupune dezvoltarea fiecărei componente – politică, diplomatică, economică, morală, financiară, tehnologică, mediu ambiant și militară – precum și a conexiunilor dintre ele, astfel încât să se realizeze efectul sinergic care contribuie în mod decisiv la transformarea potențialului în capabilitate. O apărare națională credibilă, care are efect descurajant asupra adversarilor potențiali și unul de apreciere din partea aliaților, se poate obține în condițiile în care avem: o conducere politică respectată în țară și străinătate, o diplomatie abilă în susținerea interesului național, o economie puternică și performantă, un nivel de viață ridicat, stabilitate politică și pace socială, o armată bine dotată și instruită².

---

* e-mail: baemarian@yahoo.com

¹ *Strategia de securitate națională a României*, București, 2007, <http://www.presidency.ro>

² Dr. Constantin Moștoflei (coordonator), *Strategii de apărare și securitate la frontiera răsăriteană a NATO și UE*, lucrări prezentate în cadrul Sesiunii internaționale de comunicări

Conceptul de reformă a sistemului de securitate (RSS) începe să fie folosit în jurul anului 2000 pentru a descrie procesele de transformare a sectorului de securitate din țările central și sud-est europene, cu scopul de a le face mai eficiente și mai responsabile într-un sistem democratic³.

Conceptul de reformă a sectorului de securitate nu are o definiție clară. Centrul Democrat de Control al Forțelor Armate (DECAF) din Geneva, coordonator a unui studiu empiric pe tema reformei sistemului de securitate în sud-estul Europei, în cadrul Parteneriatului pentru Pace, stabilește câteva trăsături și obiective pe care trebuie să le cuprindă reforma: reforma este inițiată de liderii politici în concordanță cu principiile democratice, punctul de plecare îl reprezintă viziunea extinsă asupra securității, reforma cuprinde toate instituțiile de securitate națională, reforma este un proces îndelungat și se concentrează masiv pe structuri și pe resursele umane⁴.

Per ansamblu, reforma sectorului de securitate se referă la o multitudine de aspecte ale sectorului securității, precum reducerea armamentului, restructurarea forțelor armate, profesionalizarea armatei, introducerea mecanismelor de control democratic asupra forțelor armate, gestionarea violenței, restructurarea serviciilor de informații, a poliției, trupelor de jandarmi și grăniceri, dar și implicarea în sistemul judiciar și penal.

Restabilirea securității unui stat implică a avea securitate națională, granițe sigure și înțelegere relativă cu statele vecine. Dintre cei trei factori necesari în realizarea stabilității și reconstrucției unui stat, securitatea internă este cea mai importantă și de multe ori cel mai dificil de atins.

Apărarea națională și securitatea internă sunt pietrele de temelie tradiționale ale suveranității unui stat. Securitatea este esențială pentru o guvernare legitimă și cu participarea populației, în care să funcționeze statul de drept și care să aibă o dezvoltare economică susținută. Pentru refacerea unui stat în urma efectelor distructive ale unui conflict armat sau a altor evenimente care amenință integritatea guvernului central, cum ar fi dezastrele naturale, un sector de securitate eficient încurajează investițiile străine și ajută la reducerea sărăciei. Se impune, de asemenea, aplicarea tuturor capacităților disponibile pentru reducerea sau eliminarea efectelor conflictului și de a crea un mediu de securitate propice dezvoltării statului de drept.

În zonele unde conflictul încă este în curs de desfășurare, securitatea este prima prioritate și prin urmare aceasta trebuie stabilizată înaintea acțiunii

---

științifice organizate de Centrul de Studii Strategice de Apărare și Securitate, 23-24 noiembrie 2006, Volumul I, editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, București, 2006.

³ Marian Zulean, *Militarul și societatea: relațiile civil-militare la începutul mileniului al III-lea*, Editura Militară, București, 2008.

⁴ *Ibidem*.

actorilor externi în aceste zone. Aceste zone necesită, de obicei, utilizarea inițială a forțelor militare la realizarea securității drept condiții necesare pentru acțiunea de succes a agențiilor internaționale, care vor contribui la reconstrucția statului respectiv.

Sectorul de securitate cuprinde persoanele și instituțiile responsabile pentru siguranța și securitatea națiunii gazdă și a poporului său. În general, aceasta include forțele militare, forțele de poliție naționale și locale, justiția și sistemul de corecție (penitenciare), forțele poliției de frontieră și de coastă, organismele de supraveghere, forțele de pază private și companiile de securitate ale statului⁵. Funcționarea sectorului de securitate, reprezintă fundamentul unei guvernări legitime și eficiente, precum și al funcționării de durată a oricărui stat.

Reforma sectorului de securitate reprezintă un set de politici, planuri, programe și activități prin care un guvern se angajează să îmbunătățească modul în care oferă siguranță, securitate și justiție populației.

Reforma sectorului de securitate are ca scop oferirea unor servicii publice eficiente și legitime, care să fie transparente, responsabile în fața autorității civile și care să răspundă nevoilor populației. Aceasta poate include activități integrate de sprijin de apărare și reforma forțelor armate; supraveghere și management civil; reforma forțelor de poliție, justiție, informații; adoptarea unei strategii naționale de securitate; dezarmarea, demobilizarea și reintegrarea forțelor beligerante, concomitent cu reducerea violenței armate.

Strategia de securitate națională urmărește să contribuie la o guvernare eficientă și legitimă a statului, care să ofere cetățenilor săi desfășurarea de activități în cadrul sistemului internațional.

Reforma sectorului de securitate (RSS) poate consolida diplomația și apărarea granițelor, reducând în același timp pe termen lung amenințările la adresa securității, ajutând la construirea unor societăți stabile, prospere și pașnice.

Reforma sectorului de securitate facilitează cooperarea pentru securitate cu alte state, activitățile de construire a capacităților statului în toate domeniile și angajarea în operații de stabilitate. În cele din urmă, reforma sectorului de securitate se bazează pe tradiția națiunilor de a lucra în parteneriat cu guvernele străine și organizațiile internaționale, pentru a sprijini în mod eficient guvernarea eficientă, pacea și securitatea.

Reforma sectorului de securitate implică reabilitarea și reformarea instituțiilor principale și a ministerelor, care să mențină și să ofere siguranță și securitate din exterior pentru populația statului respectiv. Prin acțiunea

---

⁵ *FM 3-07, Stability Operations, Headquarters Department of the Army, chapter 6, 6 October 2008.*

unificată, toți indivizii și instituțiile statului trebuie să-și asume efectiv rolul de legitimitate și de răspundere, care aducă securitate externă și internă pentru toți cetățenii, sub controlul civil și a autorității legitime a statului.

O reformă eficientă a sectorului de securitate permite unui stat de a construi capacitatea sa de a furniza securitate și justiție. Reforma sectorului de securitate promovează stabilitatea, favorizează reforma celor din domeniul și permite dezvoltarea economică. Rezultatul care se dorește de la derularea programelor reformei sectorului de securitate este acela ca sectorul de securitate să devină legitim și adânc înrădăcinat în cadrul statului de drept.

Reforma sectorului de securitate include eforturile de reformă ce vizează persoanele și instituțiile care asigură securitatea unei națiuni, precum și promovarea și consolidarea statului de drept. Prin recunoașterea aspectelor de interdependență inerente ale domeniilor sectorului de securitate și prin integrarea operațională cu reforma instituțională și de guvernare, reforma sectorului de securitate promovează securitatea eficientă, legitimă, transparentă împreună cu securitatea responsabilă și justiția. Reforma sectorului de securitate captează complet o gamă de activități de securitate sub umbrela largă a unui cadru unic și coerent. Acesta se întinde de la instruirea forțelor militare și de poliție, la dezarmarea, demobilizarea și reintegrarea foștilor combatanți și până la supravegherea și sprijinul financiar a reformei sectorului de securitate.

Abordarea integrată a programelor reformei sectorului de securitate este un angajament complex, care necesită timp și răbdare. Gestionarea așteptărilor și stabilirea de obiective realiste sunt esențiale pentru susținerea de astfel de programe. Multe din reforme necesită un cadru de referință ajustat, care să răspundă la schimbările mediului operațional, la cultura locală și la condițiile politice existente.

Toate programele reformei sectorului de securitate pornesc de la înțelegerea faptului că buna guvernare – eficientă, echitabilă, responsabilă, transparentă, cu un management eficient al serviciilor civile și al resurselor – necesară în funcționarea statului de drept, este esențială pentru instituirea unui sector de securitate eficient. Guvernarea durabilă a sectorului de securitate extinde conceptul de supraveghere și de control civil, care să includă administrarea și managementul politicilor elaborate în acest sens.

Sectorul de securitate este format din forțele militarizate – armata și poliția – și agențiile și organizațiile civile care operează la diferite niveluri în cadrul mediului operațional. Elementele sectorului de securitate funcționează interdependent, astfel că activitatea unui element afectează în mod semnificativ celelalte elemente.

Cele patru elemente⁶ de bază ale sectorului de securitate constau în:

- furnizori de securitate ai statului;
- managementul securității guvernării și organismele de supraveghere;
- furnizori de securitate non-statali;
- societatea civilă.

Furnizorii de securitate ai statului sunt acele organisme autorizate de către stat pentru a folosi forța și a susține utilizarea acesteia. Acestea includ forțele armate active, agențiile civile, serviciile de protecție, forțele de poliție, serviciile de informații militare și civile, poliția de frontieră și de coastă, serviciile vamale, unități de apărare civilă, gărzile naționale și alte organizații paramilitare.

Managementul securității guvernării se realizează prin organismele de supraveghere, care sunt acele organisme formale și informale autorizate de către stat pentru a gestiona și supraveghea activitățile de guvernare și care cuprind forțele de securitate înarmate ale agențiilor publice. Acestea pot include (dar nu sunt limitate la) puterea executivă, ministerele apărării, internelor, justiției și afacerilor externe; ramura judiciară și organismele avizate pentru a consilia și coordona în domeniul securității naționale; ramura legislativă cu comisiile sale; autoritățile tradiționale și uzuale de securitate, ministerul de finanțe și alte organisme de gestiune financiară; structurile administrației locale. Cele din urmă includ guvernatorii, consiliile municipale, organele de audit și comisiile de reclamații publice⁷.

Elementul de bază al sectorului de securitate este format din *societatea civilă și alți actori nestatali*.

Societatea civilă este formată din organizații profesionale, organizații de analiză a politicilor guvernului, comisiile pentru drepturile omului, sistemele de justiție tradiționale, organizații neguvernamentale, mass-media și alți actori nestatali. În plus față de acești actori ai monitorizării performanței de securitate, societatea civilă este racordată la cerințele publice de securitate și siguranță. În unele cazuri în care capacitatea guvernului națiunii gazdă este limitată, societatea civilă și alți actori nestatali umplu vidul de securitate prin furnizarea unui anumit grad de securitate și justiție la nivelul comunității locale.

Furnizorii de securitate nonstatală sunt furnizori de justiție și de securitate. Acești furnizori cuprind o gamă largă de actori cu diferite grade de legitimitate și statut juridic. Totuși acești actori nestatali sau structuri de putere ilicite pot genera încălcări ale dreptului omului. Uneori, ele facilitează legăturile inadecvate între sectorul public și privat de securitate și partidele politice, agențiile statului, organizații paramilitare și crima organizată.

În schimb, actorii locali, cum ar fi cei informali sau sistemele tradiționale de justiție, pot oferi o influență stabilizatoare în timpul și după

⁶ *Ibidem.*

⁷ *Idem.*

conflict⁸, deși în mod normal pe un anumit stat sau zonă, activitățile reformei sectorului de securitate pot avea loc într-un context regional mult mai larg. În acest context, sensibilitățile culturale, preocupările de natură politică, sau temerile față de statele vecine pot deveni obstacole în calea reformei. Acest lucru face ca reforma să se desfășoare în mod inerent cu greutate. O reformă a sectorului de securitate eficace necesită o înțelegere mai amplă a mediului de securitate existent și o apreciere reală a angajamentului tuturor factorilor implicați pentru a atinge succesul pe termen lung.

Rolul militarilor în cadrul reformei sectorului de securitate

Reforma sectorului de securitate poate apărea în orice moment în întregul spectrul de conflicte, în condiții care variază până la pacea generală, în urma desfășurării unor operații majore. Indiferent de condiții, activitățile reformei sectorului de securitate se concentrează pe crearea condițiilor pentru stabilitatea națiunii gazdă și nu pe crearea de criză și conflict.

În cadrul operațiunilor în întregul spectru de operații, reforma sectorului de securitate este un aspect al operațiilor de stabilitate. Reforma sectorului de securitate include sarcinile, funcțiile și activitățile din fiecare domeniu de activitate. Ea se concentrează pe generarea capacității necesare din partea instituțiilor de stat și sociale pentru a sprijini o guvernare responsabilă și funcționarea statului de drept.⁹

În general, forțele militare trebuie să joace un rol principal în desfășurarea activităților reformei sectorului de securitate care afectează forțele armate și instituțiile de apărare ale națiunii gazdă. În alte elemente ale sectorului de securitate, forțele militare sunt de obicei limitate la un rol de susținere a eforturilor celorlalți actori ai reformei. Cu toate acestea, forțele militare își pot asuma un rol mai activ în activitățile reformei de securitate care afectează elementele nemilitare ale sectorului de securitate. În cele din urmă, condițiile mediului operațional determină rolul forțelor militare în activitățile reformei sectorului de securitate.

În cazul în care mediul operațional este ostil, forțele militare se pot aștepta să conducă eforturile de reformă.

Când condițiile permit ca alți actori ai reformei sectorului de securitate să-și asume responsabilitatea primară în cadrul rolului ce le revin, forțele militare pot renunța la rolul de conducere a acestor activități de reformă. Inițial prezența partenerilor nemilitari ai reformei poate fi limitată, iar în acest caz este necesar ca forțele militare să-și asume responsabilitatea alături de alte agenții sau parteneri civili. Chiar și atunci când actorii reformei sectorului de

⁸ *Idem.*

⁹ *Idem.*

securitate sunt prezenți, natura mediului de securitate poate solicita prezența forțelor militare pentru a sprijini activitatea actorilor nemilitari și pentru a prelua unele dintre sarcinile acestora. Multe din agențiile civile și forțele de restabilire a legalității au nevoie de un mediu sigur sau semisigur, înainte de a-și asuma responsabilitatea elementelor reformei. În anumite situații, forțele militare stabilesc zone sigure asupra cărora dețin controlul, astfel încât elemente ale sectorului de securitate să devină active. Rolul militar este esențial pentru stabilirea condițiilor care să permită eforturile ulterioare ale partenerilor civili ai reformei sectorului de securitate¹⁰.

În cazul în care mediul operațional este mult mai permisiv și mai potrivit pentru a introduce parteneri nemilitari ai reformei sectorului de securitate, eforturile de reformă se pot concentra pe toate activitățile reformei sectorului de securitate. Aceste activități includ tranziția de la sprijinul extern al națiunii gazdă la asumarea responsabilității de către aceasta a securității și siguranței publice. În aceste condiții, activitățile reformei sectorului de securitate pot, de asemenea, să fie trecute în responsabilitatea instituțiilor națiunii gazdă, a grupurilor și sectoarelor guvernamentale, ca parte a procesului de pace. Pe parcurs ce tranziția este pe terminate, supremația militară se îndepărtează și agențiile și organizațiile civile vin în prim-plan. Acestea acționează în zonele unde au expertiză și lasă forțele militare să se concentreze pe sectorul de apărare al națiunii gazdă. De multe ori situația impune dezarmarea, demobilizarea și reintegrarea personalului asociat cu forțele armate sau cu grupurile beligerante, înainte și ca parte a reformei sectorului de securitate. Forțele militare trebuie să-și asume un rol principal în domeniul dezarmării, iar pe măsură ce situația și condițiile mediului operațional permit, militarii pot începe procesul de formare și instruire a forțelor militare ale națiunii gazdă, pe parcursul unui cuprinzător program de reformă. Pe timpul acestui program, militarii validează capacitățile forțelor militare ale națiunii gazdă, iar acestea încep să-și asume responsabilitatea pentru securitatea țării și să desfășoare operații militare¹¹. În cele din urmă, sprijinul militar extern în executarea operațiilor militare și supravegherea forțelor militare ale națiunii gazdă, se reduce, iar autoritățile civile își asumă întreaga responsabilitate pentru funcțiile sectorului de securitate.

Reforma sectorului de securitate și autonomia națiunii gazdă

Operațiile de stabilitate încearcă să consolideze legitimitatea de guvernare a națiunii gazdă, în timp ce eforturile trebuie să se concentreze pe reformarea sectorului de securitate. Instituțiile națiunii gazdă, legile și procesele,

---

¹⁰ *Idem.*

¹¹ *Idem.*

oricare ar fi gradul lor de dezvoltare, trebuie să joace un rol principal în punerea în aplicare a programelor reformei sectorului de securitate. Influențele externe trebuie să-și facă simțită prezența asupra politicilor reformei sectorului de securitate, în special în cazul în care performanțele guvernării națiunii gazdă sunt slabe. Cu toate acestea, considerăm că planificatorii programelor reformei sectorului de securitate trebuie să acorde o atenție sporită asupra integrării guvernului în planificarea și execuția reformei.

Acordurile globale de pace pot fi de ajutor în cazul în care o constituție națională nu există sau nu este pusă în aplicare. Strategiile sau politicile naționale de securitate, acțiunile de apărare națională, codurile juridice naționale ilustrează orientările națiunii gazdă, care pot aduce un plus la eforturile de reformă. De asemenea, importante sunt grupurile cu responsabilități specifice, cum ar fi agențiile naționale de reformă, comisiile de reconciliere națională și organismele naționale de supraveghere a dezarmării, demobilizării și reintegrării¹².

Participanții la RSS a unui stat ajută la dezvoltarea programelor folosind propria politică și mecanismele proprii de punere în aplicare a acestora. De exemplu, Organizația Națiunilor Unite (ONU) prin rezoluțiile Consiliului de Securitate stabilesc mandatele misiunilor de menținere a păcii. Orientările sistemului politic național, sistemul juridic național, legislația națională, tratatele și acordurile bi- și multilaterale, oferă cadrul necesar pentru acțiunea națiunii gazdă și forțelor militare participante la reformă.

Pentru ca reforma sectorului de securitate să aibă rezultatele dorite trebuie făcută o planificare în detaliu a tuturor activităților care se vor derula și a evaluărilor care trebuie realizate în ceea ce privește standardele atinse. Succesul reformei depinde, în același timp, de colaborarea forțelor de securitate internaționale cu toți actorii naționali implicați în activități și în contextul politic și cultural al statului supus reformei. De aceea, planul reformei sectorului de securitate trebuie să țină cont de cultura și sensibilitățile națiunii gazdă, precum și de cultura de securitate a acesteia. Totodată, în opinia noastră, un model de reformă fie el și chiar occidental, nu poate să fie perfect valabil pentru un alt stat oricare ar fi el, fără a se ține cont de tradițiile politice, culturale și de religie ale statului supus reformei.

Astfel, un plan trebuie să urmărească rezolvarea problemelor care au stat la baza conflictului în același timp cu prevenirea unor alte surse de insecuritate și cu escaladarea unor viitoare crize.

Nivelul de dezvoltare al națiunii gazdă, în special cel care se referă la sărăcie și oportunitățile economice, este un element foarte important de luat în considerare la planificarea reformei sectorului de securitate. Nivelurile ridicate de sărăcie și provocările de corupție reduc în mod semnificativ

---

¹² *Idem.*

eforturile reformei sectorului de securitate. Acești factori, atât cei individuali, cât și cei guvernamentali, sunt de obicei evidențiați de veniturile guvernamentale inadecvate și de resursele insuficiente din sectorul public, iar programele reformei sectorului de securitate trebuie să fie adaptate la provocările acestor medii. Aceste programe ale reformei sectorului de securitate confruntate cu corupția din sectorul public pot fi implementate cu limitări datorită capacităților de management ale administrației publice. Resursele financiare externe pentru susținerea elementelor sectorului de securitate, inclusiv a instituțiilor militare, sunt necesare până la obținerea capacităților de către autoritățile autohtone pentru susținerea financiară a acestor activități ale reformei sectorului de securitate.

Ideal ar fi ca planul reformei de securitate trebuie să se pleze pe politica de apărare și strategia de securitate a națiunii gazdă. Cu toate acestea, în statele fără instituții stabile, instituțiile guvernamentale legitime sunt singurele care pot să dezvolte politici și strategii mature pentru punerea în aplicare a planului de reformă. Starea finală la care trebuie să se ajungă prin aplicarea planului reformei sectorului de securitate este funcționarea unui aparat de securitate adecvat pentru nevoile statului și ale poporului său.

Principiile reformei sectorului de securitate

Reforma sectorului de securitate necesită unitate de efort și viziuni comune în rândul agențiilor, organizațiilor, instituțiilor și forțelor care contribuie la procesul de reformă și trebuie să aibă o abordare cuprinzătoare a tuturor elementelor reformei de către toți actorii implicați în procesul de reformă. Reforma sectorului de securitate este un set de activități de cooperare, desfășurate de către națiunea gazdă cu alte agenții ale altor state, organizații interguvernamentale, neguvernamentale sau parteneri multinaționali.

Programele integrate care se iau în considerare în relațiile dintre organizațiile și actorii implicați cresc probabilitatea de succes, minimalizează evoluțiile neprevăzute și asigură utilizarea cea mai eficace a resurselor avute la dispoziție, prin folosirea unui set de șase principii care să stea la baza procesului de reformă.

Aceste principii¹³ sunt:

- a) sprijinirea proprietății națiunii gazdă;
- b) includerea principiilor bunei guvernări și a respectării drepturilor omului;
- c) echilibru între sprijinul operațional acordat și reforma instituțională;
- d) legătura strânsă între securitate și justiție;
- e) asigurarea transparenței;
- f) a nu produce rău.

---

¹³ *Idem.*

a) *sprijinirea proprietății națiunii gazdă*. Principiile, politicile și legile unui program de realizare a reformei sectorului de securitate, trebuie să se bazeze pe tradițiile culturale și istorice ale națiunii gazdă, pe cadrul legal de funcționare al instituțiilor statului. În general, nevoile, prioritățile și circumstanțele de desfășurare a unui astfel de program diferă de la o țară la alta. Un astfel de program este proiectat pentru a sprijini autoritățile locale civile în implementarea reformelor și priorităților, pentru a asigura durabilitatea reformei.

Responsabilitatea finală pentru reușita reformei revine națiunii gazdă. Comandanții trebuie să respecte opiniile și interpretările autorităților națiunii gazdă cu privire la percepțiile arhitecturii de securitate, care trebuie să țină cont de amenințările și necesitățile sale de securitate într-un cadru cât mai larg. Esența programelor reformei sectorului de securitate trebuie să rezulte din realitățile sociale, politice și economice ale națiunii gazdă și ale structurilor acesteia. Numai printr-un angajament constructiv al liderilor națiunii gazdă forțele și capacitățile prevăzute a fi realizate în cadrul programelor de reformă vor fi de durată și adecvate la nevoile națiunii gazdă, care în final vor câștiga încrederea populației locale, bazându-se pe principiile buneii guvernări și respectării drepturilor omului.

b) *inclusiunea principiilor buneii guvernări și a respectării drepturilor omului*. Responsabilitatea, transparența, participarea publică și legitimitatea sunt caracteristicile integrante ale dezvoltării forțelor de securitate și modernizării acestora. Asistența tehnică are scopul nu numai de a construi capacități operaționale, dar și de a consolida respectarea principiilor democratice și de a construi respectul pentru drepturile omului. Forțele de securitate, atât cele militare cât și cele de poliție sau cele de informații, trebuie să-și îndeplinească atribuțiile lor respectând aceste principii. Acest lucru este foarte important în reconstrucția sectorului de securitate, în special în țările în care abuzurile forțelor militare au erodat încrederea populației în aceste forțe.

c) *echilibru între sprijinul operațional acordat și reforma instituțională*. Pentru ca reforma sectorului de securitate să fie durabilă și să aibă rezultatele dorite, trebuie să existe un echilibru între sprijinul extern și dorința națiunii gazdă de a realiza reforma instituțiilor proprii, astfel încât, la terminarea asigurării de asistență externă, acest proces să continue și să se dezvolte. De aceea, considerăm că, fără eforturi paralele de contribuire la dezvoltarea infrastructurii, instruirea personalului care încadrează elementele sectorului de securitate nu se va ajunge la furnizarea de securitate de către forțele care compun sistemul național de siguranță. Succesul și durabilitatea acestui proces depind în mare măsură de dezvoltarea capacităților instituțiilor și ale guvernului de a susține cu capacități umane, care să conducă și să gestioneze elementele reformei.

d) *legătura strânsă între securitate și justiție*. Politicile și practicile de securitate ale unei națiuni trebuie să fie în concordanță cu statul de drept. Statul de drept nu poate să evolueze într-un mediu de securitate ostil, în care cetățenii se tem pentru siguranța lor. Eforturile de asistență trebuie să ia în considerare o gamă diversă de actori și instituții care compun sistemul de justiție. Acțiunile de asistență întreprinse pentru forțele de poliție, fără a fi însoțite și de alte asemenea eforturi pentru asistența altor domenii de activitate ale sistemului de justiție, pot conduce la un număr de arestări crescut, fără a avea mijloacele necesare de a pronunța sentințe în aceste cazuri de încălcare a legii, sau de a nu dispune de mijloacele necesare din partea statului pentru a sprijini detenția sau reabilitarea infractorilor condamnați.

În mod similar, concentrarea exclusiv pe reformarea și reconstrucția forțelor militare ale națiunii gazdă, în timp ce forțele de poliție și instituțiile sistemului de justiție sunt neglijate, poate conduce la militarizarea societății civile. De asemenea, ar duce la încurajarea folosirii forțelor militare pentru misiuni incompatibile cu rolul acestora în cadrul statului de drept și sistemului național de justiție.

e) *asigurarea transparenței*. Un program eficient al reformei sectorului de securitate va fi acela în care programele vor fi implementate cu asigurarea unei transparențe cât mai deschisă cu putință. Programul trebuie să includă o comunicare foarte bună în rândul populației, în rândul funcționarilor statului, cu statele învecinate, cu comunitatea donatorilor și alți actori, pentru a favoriza conștientizarea eforturilor de reformă.

f) *a nu face rău*. Ultimul, dar nu cel din urmă principiu al unui program de reformă a sectorului de securitate a unui stat, devine foarte important în realizarea scopurilor finale ale acestui program și poate duce la nerealizarea acestora dacă nu se ține seama de el. Într-un mediu complex, asistența donatorilor poate deveni o parte din dinamica conflictului, care poate servi la creșterea sau descreșterea tensiunilor. Ca în orice activitate politică sau program care implică modificări la statutul unei națiuni, actorii trebuie să se asigure că eforturile lor nu afectează în mod negativ sectorul de securitate sau climatul politic, în mod neprevăzut și fără căi de soluționare. Înțelegerea aprofundată a sistemului pentru care este solicitată schimbarea este o condiție prealabilă pentru succesul oricărei activități legate de reformă. Actorii implicați trebuie să facă o evaluare a riscurilor înainte de a pune în aplicare programul și de a face ajustările necesare pe timpul desfășurării activităților planificate.

Fundamentele reformei sectorului de securitate

Pe parcursul derulării reformei de securitate, forțele militare internaționale participante la activități trebuie să înțeleagă că responsabilitatea finală pentru succesul reformei revine națiunii gazdă. Planificarea reformei de securitate se bazează pe recunoașterea faptului că eforturile care pot duce la succes necesită o perioadă de timp prelungită în angajarea forțelor și alocarea resurselor necesare. Militarii trebuie să selecteze judicios situațiile de utilizare a forței, pentru a crea un sistem de mediu propice pentru derularea nestingherită a programului reformei sectorului de securitate. Forțele militare pot furniza temporar capabilități de succes și expertiză, dar pe termen lung, în domeniul reformei sistemului de securitate, depinde de cât de rapide și de eficiente sunt tranzițiile adecvate ale agențiilor civile și ale națiunii gazdă. Forțele militare internaționale participă la reforma sectorului de securitate în conformitate cu principiile de desfășurare a operațiunilor de stabilitate. Aceste fundamente¹⁴ sunt:

a) un concept de securitate dezvoltat de către națiunea gazdă și înrădăcinat în cultura sa. Valorile de bază ale unui program RSS trebuie să reflecte nevoile oamenilor și să includă principiul dreptului de proprietate al cetățeanului;

b) un cadru care cuprinde toți participanții la reformă și provocările acesteia. Un program al reformei sectorului de securitate oferă un cadru de gândire în ceea ce privește structura provocărilor de securitate diverse cu care se confruntă națiunea gazdă și populația acesteia. Acest cadru este esențial pentru o mai bună integrare a politicilor reformei sectorului de securitate și o mai mare implicare a supravegherii civile. Ea se bazează pe înțelegerea reformei sectorului de securitate din perspectiva națiunii gazdă;

c) cooperarea cu și între autoritățile civile. Abordările reformei sectorului de securitate sunt dezvoltate în cooperare cu autoritățile civile, au mai multe sectoare și ele se bazează pe o evaluare generală a nevoilor de securitate și justiție ale poporului și statului. Strategiile sunt reflectate într-un plan foarte bine pus la punct, care cuprinde toți participanții la reforma sectorului de securitate a unui stat.

d) drepturile omului. Un program de reformă a sectorului de securitate se bazează pe normele democratice și este susținut de principiile internaționale ale dreptului omului. Reforma sectorului de securitate trebuie să creeze un mediu caracterizat de libertatea cetățenilor, de reducerea măsurabilă a violenței armate și a criminalității. Un program al reformei de securitate trebuie să sporească capacitățile instituționale și umane pentru ca politicile de securitate aplicate, să ducă la o funcționare eficientă a justiției pentru toată populația.

¹⁴ *Idem.*

e) politici clare, responsabilitate și profesionalism. Programele reformei sectorului de securitate includ politici bine definite care să consolideze capacitatea de funcționare a instituțiilor de securitate. Aceste programe construite profesional trebuie să ducă la idealul că forțele de securitate ale națiunii gazdă sunt responsabile în fața autorităților civile de executarea atribuțiilor sale, de capacitatea acestora de a-și îndeplini atribuțiile avute în asigurarea securității statului și a populației acestuia. Sectorul de securitate și activitățile de sprijin al reformei acestuia trebuie să adere la principiile de bază ale programelor de guvernare și reformare a sectorului public, incluzând transparența și responsabilitatea.

BIBLIOGRAFIE

FM 3-07, Stability Operations, Headquarters Department of the Army, 6 October 2008.

Bensahel Nora, Oliker Olga, Peterson Heather, *Improving Capacity for Stabilization and Reconstruction Operations*, National Defense Research Institute, disponibil pe <http://www.rand.org>, 2009.

Hoekstra Robert, Tucker Charles E. Jr., *Adjusting to Stabilization and Reconstructions Operations*, disponibil pe www.ndu.edu/press/lib/images.

An Urgent Need: Coordinating Stabilization and Reconstruction in Contingency Operations – SIGIR Testimony, disponibil pe www.sigir.mil/files